

GERONTOLOŠKO IZRAZJE

HOSPIC

angleško: *hospice*

nemško: *das Hospiz*

francosko: *l'hospice, le centre de soins palliatifs*

italijansko: *l'hospice*

špansko: *el hospicio, la residencia para enfermos terminales*

Slovenski slovar knjižnega jezika (SSKJ) navaja dva pomena za besedo hospic: 1. nekdanj hiša, v kateri dobijo prenočišče in oskrbo popotniki in romarji; prenočiti v hospicu, 2. zastar. zavetišče, dom: živeti v hospicu. Ko je SSKJ nastajal, pri nas še ni bilo sodobnega gibanja ali ustanove za rehumanizacijo umiranja in žalovanja, ki se imenuje hospic in sodi med gerontološko-medgeneracijske strokovne pojme. Svetovna *Wikipedia* opredeli hospic kot vrsto oskrbe in filozofijo, ki se usmerja na blažitev bolečine in ostalih simptomov pri hudo bolnih in umirajočih. Poleg tega pa odgovarja tudi na emocionalne in duhovne potrebe teh bolnikov. Opisano definicijo je potrebno dopolniti, saj se delo hospica ne nanaša samo na pomoč in oskrbo, oziroma spremljanje neozdravljivo bolnih, ampak tudi njihovih svojcev v času bolezni bližnjega in žalovanja po smrti. Slovenska Wikipedija nudi štiri definicije, od katerih se prva sklada z definicijo SSKJ, ostale tri pa so: *samostanski gostinski objekt s prenočišči; ustanova medicinskega tipa, namenjena bivanju in oskrbi neozdravljivo bolnih ter umirajočih; in društvo za pomoč umirajočim in njihovim svojcem.*

Slovensko društvo hospic na svoji spletni strani opredeli hospic kot pristop v oskrbi ljudi z napredovalo kronično boleznijo v zaključni fazi. Gre za spoštovanje življenja in sprejemanje umiranja kot dela naravnega življenjskega toka. V bolezenski situaciji obravnava človeka celostno in ne le

njegov boj z boleznijo. S tem pa poudarja kakovost življenja zaradi življenja samega, ne da bi ga želeli podaljševati ali skrajševati. Hospic slavi in priznava življenje. Oskrba hospica nudi humano in sočutno oskrbo ljudem v zadnjih stadijih neozdravljivih bolezni na način, da jim pri tem omogoči čim bolj polno življenje, tudi ko se izteka, in nudi oporo svojcem pri soočanju z grozečo izgubo v smislu priprave na slovo in kasneje podpora žalujočim odraslim, otrokom in mladostnikom po izgubi bližnje osebe v procesu žalovanja (vir: http://društvo-hospic.si/?page_id=157).

Koncept hospica se je začel razvijati v 11. stoletju; tedaj so bili hospici zavetišča za bolne, ranjene in umirajoče, pa tudi za popotnike in romarje. Zаметki sodobnega koncepta hospica, ki temelji na nudenju blažilne pomoči in oskrbe neozdravljivo bolnim v bolnišnicah, domovih za ostarele pa tudi na domu bolnika, segajo v 17. stoletje. Temeljne principe sodobnega koncepta pa je razvijala dama Cicely Saunders od leta 1950 dalje.

Pri sodobnem konceptu hospica gre torej hkrati za pristop, filozofijo in vrsto oskrbe, ki temelji na blaženju bolečine in ostalih simptomov pri hudo bolnih ljudeh, osredotoča se na emocionalne in duhovne potrebe bolnikov, nudi pa tudi podporo in pomoč oskrbovalcem in svojcem teh ljudi. Cilj vsega tega je zagotoviti največjo možno kakovost življenja ljudem s kronično napredovalo boleznijo in posredno tudi njihovim svojcem. Značilni izraz za pomoč, ki jo Hospic nudi težko bolnim in njihovim svojcem, je spremljanje bolnih, umirajočih in svojcev.

Hospic deluje na tri načine. Prvi je široko gibanje v skupnosti, ki ozavešča o bistvenem pomenu humanega umiranja, spremljanja umirajočega in žalovanja, kar je bilo v moderni družbi v veliki meri odrinjeno na rob; drugi je organizirana prostovoljska pomoč težko bolnim, umirajočim

in njihovim svojcem na terenu, tretji način delovanja hospica pa so hiše za bivanje težko bolnih in umirajočih, ki so urejene tako, da nudijo kar najbolj ugodne prostorske, človeške, duhovne in druge razmere za njihovo občutljivo človeško spremljanje, v katero so optimalno vključeni svojci, zdravstveni in drugi strokovnjaki ter usposobljeni prostovoljci.

T. Lipar

UMIRANJE

angleško: *dying, passing*

nemško: *das Sterben*

francosko: *être mourant*

Slovar slovenskega knjižnega jezika pravi, da je umiranje približevanje prenehanju življenja, oziroma življenjskih procesov; tu gre torej za smrt človeka ali drugih živih bitij. Slovar navaja tudi primere, ko pomeni propadati, npr. *umirajo gozdovi*, in ekspresivni pomen, npr. *umira po ljubezni*.

Ti trije pomeni orišejo tudi pomensko polje pojma umiranje v gerontologiji in medgeneracijskem sožitju. Umiranje je zaključevanje človekovega osebnega razvoja in sožitja zaradi starosti ali bolezni, oziroma nepopravljive poškodbe vitalnih življenjskih procesov. Z antropološkega vidika so ljudje v preteklosti doživljali umiranje – in ga doživljajo tudi danes – bodisi kot propadanje človekovega bivanja bodisi kot dozorevanje človekovega razvoja do dokončne možnosti smisla njegovega življenja.

Človek se razvija skozi celoten potek življenja. Spočetje kot začetek življenja – običajno ga simbolično poimenujejo »rojstvo« – in smrt kot zaključek sta kot mejni točki življenjskega poteka njegov bistveni sestavni del. V človeških kulturah sta bila deležna posebne pozornosti, ljudje so ju praznično doživljali in obredno spremljali. Nosilni steber za preživetje posameznika je njegovo telesno, duševno, duhovno, socialno, razvojno in bivanjsko zdravje, tudi v vsaki skupnosti in

družbi je raven tega celotnega zdravja nosilni steber njene preživetne in razvojne moči. Ta se kaže v spoštovanju sebe in doživljanju varnosti. Posebna pozornost rojevanju, ki vključuje kakovost vzgoje do odraslosti, ter umiranja, ki vključuje oskrbo onemoglih ljudi in posvečenost pokopavanja in mrtvih, so nepogrešljive dejavnosti – svetinje človeka kot posameznika in skupnosti, ki omogočajo sprejemanje življenja, spoštovanje vseh drugih in razvoj vsakogar skozi vse življenje.

Tradicionalni kmečko-obtniško-stanovski vzorci doživljanja in vedenja človeka glede svojega lastnega umiranja in glede umiranja drugih niso v današnjih poindustrijskih življenjskih razmerah uporabni, enako kot niso uporabni tradicionalni vzorci za proizvodnjo in uporabo stvari za vsakdanje življenje. Vsak posamezni človek in celotna krajevna, narodna, verska ali druga skupnost potrebuje nove vzorce za smiselno doživljanje umiranja in za ravnanje ob njem. Pedagog Franc Pediček je v svoji sistematiki vzgojne vede in prakse obravnaval vse življenjske starosti in jih poimenoval: pedagogika (vzgoja otrok), hebegogika (vzgoja mladostnikov), andragogika (vzgoja odraslih), gerontagogika (vzgoja v starosti) in *tanatagogika* (vzgoja za umiranje in žalovanje, ki vključuje vzgojo za smiselno odzivanje na izgube skozi vse življenje). V današnji evropski kulturi je splošno sprejet koncept vseživljenjskega učenja, ki zajema osebno kultiviranje na področju znanja, informiranja in izobrazbe. Pri tem najbolj zaostaja izobraževanje v starosti; pozitivni premik se zadnja leta kaže v dobri praksi *univerz za tretje življenjsko obdobje* in *računalniškega opismenjevanja starejših*. Izobraževanje pa je eden od dveh neločljivih motorjev vseživljenjskega razvoja posameznika in razvoja družbe – drugi je vzgoja, oblikovanje in kultiviranje osebnosti; ta je bil v drugi polovici 20. stoletja, tudi zaradi slabih izkušenj vzgojne manipulacije s strani vsakokratne oblasti, skrajno zanemarjen v teoriji in praksi. Tudi rojevanje in umiranje nista izjema: zelo je napredovalo zdravstveno in higiensko znanje za nosečnost in porod, zadnja leta tudi protibolečinska